

č. 43

prosinec 2017

PAVOUK

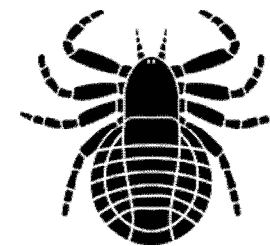
Zpravodaj České arachnologické společnosti

ISSN 1804-7254

OBSAH

Pavouci České republiky	3
Velké dobrodružství: <i>Physocyclus globosus</i> (Taczanowski, 1874) zavlečen do Evropy	4
Revize třesavek <i>Pholcus phalangoides</i> v Národním muzeu	5
Pavouci v hledáčku šotoušů* – <i>Holocnemus pluche</i> na „hlaváku“	8
Slíďák tatarský (<i>Lycosa singoriensis</i>) na Šumavě!	11
Zajímavý nález dvou druhů rodu <i>Acantholycosa</i> na jedné mýtině	12
Do třetice <i>Araneus saevus</i> , aneb jak je to s historicky druhým nálezem křížáka stromového u nás 13	
<i>Pardosa maisa</i> – slíďák slaništní?	14
Rodinná dovolená v Beskydech	15
Spojení arachnologie a kultury	16
Významné nálezy pavouků z ČR III./ Remarkable records of spiders from Czech Republic III.	16
Hrabalky (Pompilidae) rodu <i>Anoplius</i> – specialisté na lov pavouků	17
Překvapení pod mikroskopem	21
30 th European Congress of Arachnology	22
115. arachnologický seminář Brno 2017	23
Šplh po vlákně	24
Arachnologický zpravodaj	26
Česká bibliografie 2017	29
Britská bibliografie – The Newsletter 139	30
Pokyny pro autory	32

Pavouci České republiky

Spiders of the Czech Republic. *Collinsia inerrans* (O. Pickard-Cambridge, 1885) represents a new record for Czechia. *Pholcus alticeps* Spassky, 1932 and *Physocyclus globosus* (Taczanowski, 1874) were newly introduced. Up to 31 December 2017, we included 875 spider species in the arachnofauna of the Czech Republic. Ten species are introduced and found in extraordinary warm places – greenhouses in zoological and botanical gardens, and insectaria (or only in one place till now) only; they are registered separately.

PRÓSZYŃSKI (2017) publikoval revizi rodu *Sitticus* (Salticidae), změny jsou podchyceny ve *World Spider Catalog 18.0**

Sitticus distinguendus (Simon, 1868) → *Attulus distinguendus* (Simon, 1868)
Sitticus penicillatus (Simon, 1875) → *Attulus penicillatus* (Simon, 1875)
Sitticus saltator (O. Pickard-Cambridge, 1868) → *Attulus saltator* (O. Pickard-Cambridge, 1868)
Sitticus caricis (Westring, 1861) → *Sittiflor caricis* (Westring, 1861)
Sitticus floricola (C. L. Koch, 1837) → *Sittiflor floricola* (C. L. Koch, 1837)
Sitticus rupicola (C. L. Koch, 1837) → *Sittiflor rupicola* (C. L. Koch, 1837)
Sitticus zimmermanni (Simon, 1877) → *Sittiflor zimmermanni* (Simon, 1877)
Sitticus dzieduszyckii (L. Koch, 1870) → *Sittisax dzieduszyckii* (L. Koch, 1870)
Sitticus saxicola (C. L. Koch, 1846) → *Sittisax saxicola* (C. L. Koch, 1846)

BREITLING (2017) dospěl studiem DNA k závěru, že vydělit z tak homogenního rodu, jako je rod *Micaria*, několik druhů do rodu *Arboricaria*, je nesprávné. Naše dva druhy se tedy vracejí zpět do rodu *Micaria* (jak je podchyceno ve *World Spider Catalog 18.5***).

Arboricaria sociabilis (Kulczyński, 1897) → *Micaria sociabilis* Kulczyński, 1897
Arboricaria subopaca (Westring, 1861) → *Micaria subopaca* Westring, 1861

Novým druhem pro Českou republiku je *Collinsia inerrans* (O. Pickard-Cambridge, 1885). Dolany nad Vltavou – Debrno (50.2195°N, 14.3161°E, kvadrát 5751), 1.6.2017, 1 ♀, leg. A. Háková, det. & coll. O. Machač. Smyk osluněného trávníku v kulturní krajině. Výskyt druhu je znám ze všech okolních zemí, NENTWIG *et al.* (2017) dokonce uvádějí, že se šíří.

Pholcus alticeps Spassky, 1932 (HULA 2017) a *Physocyclus globosus* (Taczanowski, 1874) [viz článek v tomto čísle (RŮŽIČKA & HULA 2017)] představují dva nové zavlečené druhy.

Ke konci prosince 2017 evidujeme z území Česka **875** domácích a zdomácnělých druhů pavouků a deset druhů zavlečených, dosud nezdomeácnělých, vyskytujících se výhradně v přetápěném prostředí skleníků zoologických a botanických zahrad a v chovech bezobratlých (či zatím na jediném místě).

BREITLING R. 2017: Public DNA barcoding data resolve the status of the genus *Arboricaria* (Araneae: Gnaphosidae). *Arachnol. Mitt.* **54**: 24–27.

HULA V. 2017: Nový druh třesavky pro území České republiky, aneb další synantrop za dveřmi (nebo před)? *Pavouk* **42**: 4–6.

NENTWIG W., BLICK T., GLOOR D., HÄNGGI A. & KROPF C. 2017: *Spiders of Europe*. Natural History Museum Bern, online at www.araneae.unibe.ch (November 2017).

PRÓSZYŃSKI J. 2017: Revision of the genus *Sitticus* Simon, 1901 s. l. (Araneae: Salticidae). *Ecol. Mont.* **10**: 35–50.

RŮŽIČKA V. & HULA V. 2017: Velké dobrodružství: *Physocyclus globosus* (Taczanowski, 1874) zavlečen do Evropy. *Pavouk* **43**: 4–5.

* *World Spider Catalog 18.0*. Natural History Museum Bern, online at <http://wsc.nmbe.ch> (June 2017).

** *World Spider Catalog 18.5*. Natural History Museum Bern, online at <http://wsc.nmbe.ch> (October 2017).

Vlastimil Růžička

Velké dobrodružství: *Physocyclus globosus* (Taczanowski, 1874) zavlečen do Evropy

***Physocyclus globosus* (Taczanowski, 1874) introduced to Europe.** Several females of *Physocyclus globosus* were recorded in laboratories of Faculty of Science, University of South Bohemia in České Budějovice, Czech Republic.

Při shánění podkladů pro souhrnný dodatek k našim pavoukům za posledních deset let jsem (VR) v červnu tohoto roku požádal Roberta Rozwałku o separát týkající se zavlečených, synantropních druhů v Polsku. Robert mi své separáty na toto téma v pdf-formátu poslal a do vzkazu připsal: „Ověřte si data o výskytu druhů rodu *Pholcus* v České republice. V Polsku je 95 % záznamů o *P. phalangioides* ve skutečnosti *P. alticeps*. *Pholcus alticeps* je běžný například v městečku Kudowa Zdrój poblíž českých hranic.“

Tak to byl šok. Nikdy jsem jméno *P. alticeps* neslyšel. Všechny ty velké třesavky, které v budovách během posledních desetiletí nahradily naši třesavku sekáčovitou, máme za třesavku velkou, *Pholcus phalangioides*. Kudowu Zdrój ovšem znám, to je kousek od Náchoda!

Že se nová třesavka našla už i u nás, o tom nás Vláda Hula neprodleně informoval (HULA 2017). Tak to trochu nakoukat a všechno přeuresčit. Své první exempláře jsem ve sbírce nenašel – aha, ty putovaly na Přírodovědeckou fakultu ve sklenici s běžnými druhy, aby se měli studenti na co koukat. Robert Tropek mi napsal, že sklenice je ve sbírkách. I požádal jsem Oldu Nedvěda z katedry zoologie, jestli bych materiál mohl vidět. To se nedá nic dělat. To už jsme řešili nejednou, třeba když se v materiálu běžného druhu *Pardosa lugubris* skrývaly další dva druhy (*P. alacris* a *P. saltans*). Olda mi přinesl i epruvetu plnou svých třesavek, které jen tak doma či v práci sebral pro studenty.

I znáte to – zamotané dlouhé nohy, moc jsem se s tím rozmotávat nemínil. Makadlo je moc složité, měl jsem nakoukanou epigynu *P. phalangioides*, tak jsem to v té změti prohlížel.. A najednou civím na nápadnou, ale naprosto jinou epigynu. Tak jsem ty nohy rozmotal. Čtyři samičky při bližším pohledu jiného druhu. Menší než *P. phalangioides*, vysoký, oválný zadeček, snovací bradavky jsou posunuty hned za epigastrální rýhu. No tak asi *Psilochorus simoni*, ne? Nikdy jsem ho neviděl, ale podle klíče by to měl být evidentně on. Jediný druh toho rodu v Evropě. Tak si ho najdu na internetu – a on další šok. Epigyna mých exemplářů, velmi nápadná epigyna, je úplně jiná! Nápadně mohutná, vysoká, trojúhelníková, vepředu s výrazným

výstupkem, který je při pohledu zezadu dvouvrcholový (stáhněte si na WSC níže zmíněný článek). Nic takového evidentně v Evropě nemá co dělat!

Nejdříve jsem Oldu zkoušel, jestli to není žert, jestli to odněkud nepřivezl. On že ne. Ovšem kde přesně tu směs v průběhu let posbíral, tak za to hlavu na špalek dát nechtěl. Ale je to muž akce. Druhý den mi zavolał, že má živou samičku. Chytil ji „normálně“ u stropu nad oknem. Ve své pracovně na Přírodovědecké fakultě Jihočeské univerzity, v budově B; můžete to tam znát ze Zoologických dnů.

Naštěstí jsme (VH) v dobrých kontaktech se světovou jedničkou přes třesavky, Bernhardem Huberem, kterému jsme dva kousky poslali. To neuvěřitelné zvíře je *Physocyclus globosus* (Taczanowski, 1874). Bernhard ho dobře zná, věnoval mu samostatnou studii (HUBER & EBERHARD 1997). Druh je původem ze Severní Ameriky, byl ovšem již zavlečen do téměř celého světa – Afrika, Čína, Japonsko, Filipíny, Indonésie, Austrálie, tichomořské ostrovy (*World Spider Catalog**). Nález O. Nedvěda na Přírodovědecké fakultě Jihočeské univerzity je prvním nálezem tohoto druhu i prvním nálezem rodu *Physocyclus* v Evropě!

U nás je druh zatím znám pouze z jediné budovy, takže ho zařadíme mezi druhy zavlečené, ale zatím nezdomácnělé. Ovšem potenciál šíření třesavek je – jak všichni víme – obrovský.

Zkrátka prohlédněte úplně všechny třesavky z budov. Kromě *Pholcus opilionoides*, *Pholcus phalangioides*, *Holocnemus plucheii* a *Psilochorus simoni* to mohou být i *Pholcus alticeps* nebo *Physocyclus globosus*. Žádné údaje z posledních let, zvláště údaje založené pouze na pozorování či fotografiích, nelze brát vážně.

HUBER B. A. & EBERHARD W. G. 1997: Courtship, copulation, and genital mechanics in *Physocyclus globosus* (Araneae, Pholcidae). *Can. J. Zool.* **74**: 905–918.

HULA V. 2017: Nový druh třesavky pro území České republiky, aneb další synantrop za dveřmi (nebo před)? *Pavouk* **42**: 4–6.

* *World Spider Catalog* 18.5. Natural History Museum Bern, <http://wsc.nmbe.ch> (October 2017).

Vlastimil Růžička & Vladimír Hula

FAUNISTIKA

Revize třesavek *Pholcus phalangioides* v Národním muzeu

Pholcus phalangioides in the National Museum revised. All historical material belongs to *P. phalangioides* (see Tab.). The only record of *P. alticeps* comes from a recent collecting.

V minulém čísle Pavouka nás Vláda HULA (2017) vyzval k revizi materiálu druhu *P. phalangioides* (Fuesslin, 1775), abychom ověřili, zda se mezi ním náhodou neskrývá dosud přehlížený druh *P. alticeps* Spasski, 1932. Zrevidoval jsem tedy jak dosavadní sběry třesavky *P. phalangioides* v naší veřejnosti nejznámější sbírkotvorné instituci, tak i materiál, který je teprve připravený ke zpracování a evidenci. Výsledek je uvedený v tabulce. Všechny historické sběry náleží druhu *P. phalangioides*, a to včetně prvonálezu tohoto druhu (**obr. 1**) ze zelinářství v Semilech (BUCHAR 1962; KÚRKA & BUCHAR 2011). Jediný materiál druhu *P. alticeps* uložený v Národním muzeu (**obr. 2**)

jsem letos nasbíral já v Zoocentru Srdov (okr. Litoměřice). Zde se třesavka *P. alticeps* vyskytovala společně s naší původní třesavkou *P. opilionoides* (Schrank, 1781).

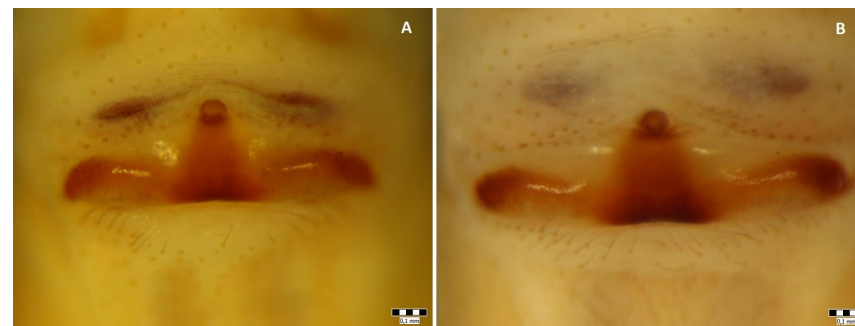
Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRV 2017/15, 00023272).

BUCHAR J. 1962: Beiträge zur Arachnofauna von Böhmen I. *Acta Univ. Carolinae – Biologica* **1962** (1): 1–7.

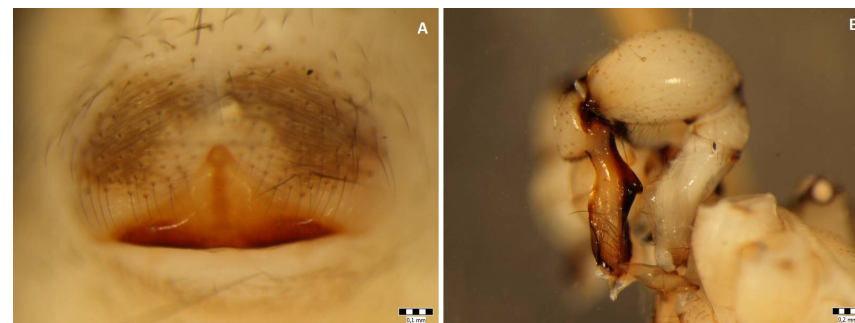
HULA V. 2017: Nový druh třesavky pro území České republiky, aneb další synantrop za dveřmi (nebo před?). *Pavouk* **42**: 4–6.

KÚRKA A. & BUCHAR J. 2011: Pavouci (Araneae) údolí Jizery v okolí Semil. *Sborn. Severočes. Muz. – Přír. Vědy* **29**: 107–135.

Petr Dolejš

Obr. 1: A, B – prvonález *Pholcus phalangioides*, epigyny dvou samic nalezených v Semilech, 1959 (foto P. Dolejš) / A, B – epigynes of *Pholcus phalangioides*, the two females collected for the first time in Czechia, Semily, 1959 (photo P. Dolejš)

Obr. 2: *Pholcus alticeps* ze Zoocentra Srdov, 2017, A – epigyne, B – makadlo (foto P. Dolejš) / *Pholcus phalangioides* collected at the Zoological Centre in Srdov, 2017, A – epigyne, B – palp (photo P. Dolejš)